

תקציר

העיר הגרמנית האבודה: ברלין של לאה גולדברג

מיה ברזלי

בשנים 1936–1939 שקדה הסופרת לאה גולדברג על כתיבת רומן בשם 'אבדות', שבמרכזו עומדת דמותו של אלחנן יהודה קרון, משורר וחוקר ממוצא מזרח אירופי השוהה בגרמניה. ואולם לאחר פרסום פרקים בודדים וניסיונות לשכתוב הרומן בחרה גולדברג לגנוז אותו. עלילת 'אבדות' מתרחשת ברובה בעיר ברלין ערב עליית הנאצים לשלטון, והעיר ממלאת תפקיד מרכזי ברומן כמרחב הומה ותזויתי המוביל למפגשים בלתי צפויים. מאמר זה מתחקה אחר השימוש הספרותי של גולדברג בעירוניות הגרמנית, תוך בחינת הגרסאות השונות של הרומן. בנוסח הראשון עשתה גולדברג שימוש מכוון באמצעים נרטיביים מתעתעים (פסיחות עלילתיות, מבע משולב) כדי להציג את החוויה העירונית של הסופר העברי כחוויה של בלבול, עיוורון ואף אובדן דרך. השוואת הנוסח המשוכתב לזה הראשוני מראה שגולדברג נמנעה מתענועים מעין אלו בגרסה השנייה, הריאליסטית יותר, ובכך גם צמצמה את תפקיד העיר ברלין ברומן. המאמר דן בהבדלים אלו ובתוך כך נוגע באזכורים הספרותיים ב'אבדות': בכתיבתה על ברלין ממרחק גיאוגרפי, לאחר הגירתה לפלשתינה, הנכיחה גולדברג גם את המרחק שלה בזמן מתקופת הזוהר של הכתיבה העברית בברלין בשנות העשרים וניהלה דיאלוג עם הספרות הגרמנית על אודות העיר ומהגריה היהודים. בדרך זו העמידה גולדברג את 'אבדות' בויקה מאוחרת ואירונית לספרות המודרניסטית האירופית על העיר הגדולה, ובה בעת המחישה, על ידי מאמצי השכתוב וגניזת הרומן, את הקשיים והמכשולים שעמדו בפני הניסיון ליצור בשלהי שנות השלושים של המאה העשרים רומן עברי חדשני על אודות העיר ברלין.

פרופ' מיה ברזלי, The Frankel Center for Judaic Studies and the
Department of Middle East Studies, 4167 Thayer Building, 202 S. Thayer Street, University
of Michigan, Ann Arbor, MI 48103, U.S.A.
brmaya@umich.edu